

REMODELAREA PUTERII PE PLAN GLOBAL

REMODELING POWER GLOBALLY

*Doctorand OPRESCU Sebastian **

Rezumat: Prezenta comunicare examinează noile tendințe evidențiate în anii recenti pe scena internațională: amplificarea globalizării și regionalizării; ridicarea puterilor emergente (China, India, Federația Rusă, Brazilia, Mexic, Turcia etc.); progresul ordinii globale multipolare. Multipolaritatea este acum provocarea crucială a secolului XXI. Numai dezvoltarea unei guvernări internaționale reale poate evita repetarea competiției iminente de putere dintre state și economii.

Cuvinte-cheie: Globalizare, competiția internațională, multipolaritatea, ordine globală, puteri emergente.

Abstract: The present communication examines the new trends evidenced in the recent years on the international stage: globalization and regionalization amplification; the rise of the emerging powers (China, India, Russian federation, Brazil, Mexico, Turkey etc.); the progress of the multipolar global order.

Multipolarity is now the crucial challenge of the XXI century.

Only the development of a real international governance can avoid the recurrence of impending power competition between states and economies.

Keywords: Globalization, international competition, multipolarity, global order, emerging powers.

1. Mutații și tendințe de primă mărime în raporturile internaționale de putere

Statele au rămas pe mai departe principalii actori internaționali, alături de organizații globale și regionale, transnaționale, ONG-uri. Sistemul internațional este alcătuit din: state, organizații regionale, organizații globale, multinaționale, ONG-uri etc. Suntem în prezența unei lumi multipolare, orientată spre distribuția planetară a puterilor, cu accent pe Asia-Pacific. Se materializează un subsistem transnațional unde se cristalizează perturbări sub-etatice și infracționale. Totodată, se înregistrează globalizarea sferelor schimburilor comerciale, finanțelor și comunicațiilor, inclusiv apariția și extinderea „conflictului

* Doctorand, Universitatea Națională de Apărare „Carol I”.

civilizațiilor”.

La nivelul rivalităților, puterea Heartlandului se divizează între F. Rusă, UE și China. UE caută să includă Ucraina și statele din Caucazul de Sud în aria sa de influență. F. Rusă tinde să-și extindă sfera de influență. În Asia se menține în surdină o rivalitate între F. Rusă și China și între China și Japonia, ultima depinzând de angajamentele de securitate cu SUA. Beijingul promovează revendicări teritoriale în Marea Chinei de Est și Marea Chinei de Sud. De asemenea, China și India se confruntă în Asia de Sud-Est și Sud. India, Japonia, și state din ASEAN și Oceania își corelează acțiunile pentru a rezista Chinei.

Orientul Apropiat și Mijlociu și Africa de Nord se mențin ca scene ale sângeroaselor conflicte între statele musulmane și mișcările radicale islamice. Irakul, Siria, Libia, nordul Nigeriei, Somalia, Republica Centrafricană, Mali etc., cunosc o instabilitate instalată. Forțe armate din UE, SUA, UA și statele Golfului încearcă să mențină stabilitatea și să combată fundamentalismul islamic terorist.

America de Nord și America de Sud-Vest își continuă demersurile de integrare regională, ca și America de Sud-Est, stimulată de inițiativele MERCOSUR. Foarte importantă este dezvoltarea organizației BRICS de cooperare transregională.

Pe plan global și regional se constată atât aprofundarea unor acorduri OMC de liberalizare a piețelor, cât și întărirea unor structuri integrate precum UE, OCS, NAFTA, MERCOSUR, UA, Asia-Pacific, ASEAN etc.

La nivel economic, în anul 2008, Triada SUA- UE-Japonia, reprezenta 66% din PIB-ul mondial, iar BRICS (Brazilia, Rusia, India, China, Africa de Sud) 51%. Piețele globale și marile corporații multinaționale limitează sau largesc mai mult puterea statelor¹.

De aceea, F. Kennedy afirma în *Nașterea și declinul marilor puteri* (1987), că „ne îndreptăm” spre o lume multipolară. Se ajunge și la promovarea unui directorat mondial al marilor puteri, fiecare cu sfera sa de influență. Alternativa ar fi războiul mondial și distrugere totală².

Dacă globalizarea și regionalizarea rămân elemente definitorii ale epocii noastre, lumea actuală impresionează prin: generalizarea proprietății private în toate marile state; realizarea unei integrări financiare globale și regionale; expansiunea comerțului internațional și „extragerea din sărăcie” a peste 22 milioane oameni, în principal în China; controlul multinaționalelor și transnaționalelor asupra piețelor; progresele revoluției în informatică, genetică, biologie, în toate principalele sfere tehnico-științifice etc.

¹ E.A. Kolodziej, *Securitatea și relațiile internaționale*, Polirom, București, 2007, p. 196.

² Dr. T. Frunzetti, S. Oprescu, *Lumea marilor puteri*, Editura Top Form, București, 2013, p. 21-22.

Din nefericire, în domeniul economico-social a persistat criza declanșată în 2007-2008 în SUA. Este vorba despre o criză financiară, de credit și de producție, desfacere și consum. Pentru soluționarea ei, G8 și G20 au încercat o revenire la unele reglementări financiare. În UE, după salvarea băncilor cu ajutorul a peste 1.000 miliarde euro furnizați de către state, s-a constatat o deteriorare a situației în Grecia, Spania, Irlanda, Portugalia, chiar și în Italia și Franța. În aceste state și în zone din Europa Centrală și de Sud-Est, s-au adoptat măsuri drastice de reducere a cheltuielilor publice.

Pe acest fundal Germania și-a consolidat poziția de primă putere a continentului, sprijinind: o uniune bancară europeană, o uniune financiar-fiscală, supervizarea bugetelor naționale la Bruxelles, realizarea unui mecanism financiar anticriză la nivel UE cu participarea FMI, BM și Băncii Centrale Europene. Berlinul susține austeritatea bugetară și unele mediocre strategii de investiții. În schimb, SUA și Japonia avansează investiții de stat. Mai nou, UE trebuie să înfrunte pe piața globală o concurență în creștere din partea Chinei, Indiei, Braziliei și altor puteri emergente și rezistă. Germania exportă trei sferturi din producție în UE- rezistă concurenței externe. Alte puteri nu mai au sectoare industriale tari (Franța); susțin costuri de producție mai mari, provenind din salarii de 20-30 euro/oră, de câteva ori mai mari decât în Asia; UE la nivelul inovației se plasează în urma Japoniei, SUA, Chinei; nu se corelează politicile economice ale statelor UE; statele puternice au transformat statele mai slabe în „structuri total dependente”, lipsite de instituții financiare naționale reale și de strategii economico-sociale autonome. În astfel de state se remarcă capacitățile mediocre de guvernare și administrare, inclusiv în România. Pe de altă parte, Vestul atrage forță de muncă calificată deoarece statele din Est nu pot asigura o salarizare normală.

Analizii remarcă faptul că în Occident s-a accentuat sărăcia, desigur la alte nivele decât în Asia și Africa. Veniturile populației au stagnat ori s-au redus. Șomajul a fost evaluat de la 6% în Germania, la peste 10% în Franța și peste 15-25% în Grecia, Spania etc. UE arată și interese economice divergente: Germania având un surplus comercial, Franța cunoaște un deficit comercial, Anglia își păstrează încă puterea financiară. SUA sprijină o astfel de uniune care nu va atinge curând nivelul de federație de state, iar F. Rusă caută – fără mare succes – să profite de slăbiciunile unei UE³.

De altfel, la nivel global, s-au pus serios în discuție inechitățile sociale. În SUA și Marea Britanie s-au denunțat beneficiile supraevaluate ale băncilor. În Indonezia, China, Bangladesh, Iran, Argentina, Malaysia s-a cerut mărirea salariilor și reduceri de prețuri. Inclusiv China a trebuit să anunțe un amplu

³ www.ec.europa.eu, *Employment and Social Analysis*, 15 ian. 2015.

program axat pe promovarea pieței interne, asigurări sociale și investiții în infrastructură.

În sfera economiei globale, s-au obținut creșteri mai slabe; în SUA (2%), dar și în așa numitul semi-bloc BRICS (7% China, 3-4% Brazilia, F. Rusă, India). F. Rusă depinde pe mai departe de exporturile de hidrocarburi și în plus se confruntă cu sancțiuni economice occidentale determinate de implicarea sa în criza din Ucraina, iar China depinde și ea de materiile prime. Dar în plan regional se remarcă progrese în Asia de Est (China, Japonia, Coreea de Sud) și de Sud-Est, îndeosebi în Hong Kong, Taiwan, Singapore, Thailanda, Malaysia, Indonezia. Asia de Est și de Sud-Est s-a transformat deja în cel de-al doilea pol economic al lumii, la concurență cu spațiul euro-atlantic. F. Rusă la rândul ei încearcă să integreze Asia Centrală, în condițiile în care China își extinde propria influență în regiune, într-un spațiu vizat și de europeni, americani, japonezi, sud-coreeni etc.

Subliniem că în direcția politico-militară se amplifică tendințe din ultimii ani. China – cea de a doua putere economică a lumii - a ajuns un centru regional de putere, controlând Asia de Est și de Sud-Est. Influența ei se extinde în Asia de Sud, Asia Centrală, statele Golfului, Africa și America Latină. Presiunile Beijingului în mările adiacente provoacă deja înfruntări cu Japonia, Coreea de Sud, Taiwan, Filipine, Malaysia, Indonezia etc. Ca urmare, SUA sunt mult mai interesate de protejarea Asiei de Sud-Est și de întărirea alianțelor defensive cu India, Japonia, Coreea de Sud, Taiwan, Australia, Thailanda, Filipine, Indonezia, et. Gravă este și atitudinea F. Ruse față de Crimeea, Ucraina, Transnistria etc. Intervenind militar și politic în regiune, Moscova caută să blocheze apropierea acestor state și a Caucazului de Sud, de UE. Rivalitatea F. Rusă – Occident s-a amplificat și în Balcani.

În acest context, NATO a decis să-și întărească dispozitivul strategic în Est, inclusiv în România. Concomitent, America de Nord își consolidează avantajul tehnologic de arme inteligente și de capacități aeronavale, amplasate în principalele spații ale globului. Washingtonul instalează scuturi antirachetă în Europa (alături de NATO) și Asia de Est. F. Rusă și China își organizează propriile scuturi antirachetă. A luat amploare și competiția tehnico-militară în cosmos și în spațiul electronic între SUA, China și F. Rusă. SUA au și avantajul organizației NATO, cea mai extinsă alianță politico-militară a lumii, asociată și cu Japonia, Australia, India etc.

Cu toate acestea, la nivel planetar, a sporit influența ONU și a altor organizații globale și regionale. Diplomația este tot mai multilaterală, deși marile puteri continuă să aibă cuvântul hotărâtor în sferele mondială și regională. Influența opiniei publice internaționale a crescut datorită mass-mediei și internetului, ca și participarea organizațiilor neguvernamentale la soluționarea problemelor sociale de

mediu sau de administrare regională și locală.

Probleme de securitate internațională

În mod normal, vulnerabilitățile, amenințările, pericolele și riscurile se abordează în relație cu evoluțiile economice, politice, militare, științifice și culturale etc. Premisele amenințărilor și riscurilor de securitate se includ în vulnerabilități (slăbiciuni interne ale sistemelor). Vulnerabilitățile se referă la stat ca entitate social-politică definită teritorial, uman, cultural etc. „Un stat fără o idee unificatoare – consideră B. Buzan - poate fi atât de dezavantajat, încât să devină incapabil să-și mențină existența într-un sistem internațional competitiv”⁴.

Specialiștii se pronunță în legătură cu statele slabe și cu statele puternice (după gradul de coeziune socio-politică, dimensiune, capacitate militară și economic, plasare geopolitică, voință politică). Insecuritatea se transformă într-o combinație de „vulnerabilități și amenințări”. Politica de securitate națională și internațională⁵ trebuie să urmărească contracararea amenințărilor și diminuarea vulnerabilităților. Vulnerabilitățile economice și social-politice se întâlnesc în țările subdezvoltate și în dezvoltare (India, Bangladesh, Myanmar, Bolivia etc.). Anumite vulnerabilități economice pot avea însă și state dezvoltate, care nu au resurse naturale esențiale (China, de exemplu). Decalajele economice dintre state creează ierarhii politico-instituționale clare: se delimitează fără echivoc economiile centrilor prosperi de economiile periferiei (evident dependente). Slăbiciunile economico-sociale se materializează în vulnerabilități politico-instituționale și militare.

O vulnerabilitate globală majoră se plasează în sfera distribuției și folosirii resurselor energetice. Consumurile mondiale de țiței brut tind spre 80-90 barili/zi (extracție de 20 milioane de barili/zi în regiunea Golfului), încă de la începutul secolului XXI⁶; cel de gaze naturale a atins aproximativ 2.500 miliarde m³ în 2000, la rezerve estimate de 160.000 m³. Până în anul 2030, trebuie investiți de sute de miliarde dolari pentru acoperirea cererii mondiale de energie. Grav este că multe conflicte politico-militare se concentrează în spațiile respective. Între vulnerabilitățile globale se înscriu asigurarea hranei în țările suprapopulate sau sărace în resurse naturale din Africa și Asia de Sud; se adaugă lipsa de educație școlară și de asistență medicală calificată; foametea condamnă și periclitează viața a peste 1 miliard de oameni (din cele peste 6 miliarde de locuitori ai planetei). Sărăcia se combină și cu lipsa resurselor de apă în Africa Sahariană, Orientul Apropiat și Mijlociu sau Asia Centrală. Nu pot fi ignorate nici încălzirea globală și

⁴ Pe larg în B. Buzan, *Popoarele, statele și teama*, Cartier, 2000.

⁵ www.tempsreel.nouvelobs.com, 2014.

⁶ Astăzi consumurile s-au redus.

subțierea stratului de ozon⁷.

În paralel, se apreciază că până spre anul 2050, actuala populație, de 6 miliarde locuri, probabil că se va dubla. Expansiunea demografică (cu urmări economice, șocuri politice și militare), coexistă cu îmbătrânirea și reducerea populației în F. Rusă și chiar în SUA ori UE. Pe mai departe dezechilibrele dintre statele bogate și majoritatea statelor sărace devin tot atâtea vulnerabilități globale. Grupul NAFTA (SUA, Canada, Mexic) își menține cota de 35% din VNB-ul mondial, Europa Occidentală 27% și Pacificul de Vest 24-25%.

Pericole

În lumea actuală, se materializează amenințări care nu fac deosebire între statele puternice și cele slabe. În această categorie se pot aminti: urmările negative ale globalizării economiei, care duc adesea la sărăcirea a milioane de oameni; epidemiile răspândite pe spații largi; proliferarea armelor de distrugere în masă, mai cu seamă a celor nucleare; terorismul internațional. Teroriștii au acces la rețelele financiare internaționale și la cele ale criminalității organizate. Persistă și conflictele locale și interne, inter-religioase și interetnice care se intersectează cu terorismul internațional și amplifică insecuritatea regională.

Și rețelele crimei organizate (corupție, comerț ilicit, droguri, „carne vie” etc.) periclitează în mod serios stabilitatea internațională etc. În contextul internațional concret, securitatea regională și mondială se centrează pe „interdependențe de securitate”. Statele trebuie să-și protejeze (conducă bine) propriul popor și să promoveze relații de cooperare cu vecinii lor (în acord cu Carta ONU și Declarația Universală a Drepturilor Omului). În principiu statele sunt obligate să asigure justiția, demnitatea, bunăstarea și siguranța cetățenilor lor. La fel și ONU are obligații specifice, prin instituțiile sale complexe, are ca misiune esențială pacea și securitatea mondială.

În categoria principalelor amenințări actuale, trebuie introduse: terorismul internațional; armele de distrugere în masă; conflictele armate; criminalitatea organizată; degradarea mediului etc.

Alianțe și coaliții politico-militare

În principiu, alianțele militare moderne sunt alianțe politico-militare. Factorul politic definește scopurile, obiectivele alianțelor și modalitățile de conducere, organizare și funcționare. Rațiunea de stat s-a impus ca un principiu normativ superior, în fața altor interese individuale sau de grup. David Clinton, în

⁷ Pe larg în D. Held, A. Mc.Grew, D. Goldblatt, J. Perraton *Transformări globale*, București, Polirom, 2004, p. 10 și urm.

„*The National Interest: Normative Foundations*” (articol publicat în „*The Review of Politics*”, vol. 48, no. 4, University of Notre Dame, 1986) sublinia că interesul public devine un bun public (public good). Statul are obligații de protejare și promovare a binelui social. Pe plan extern, statul contribuie la protejarea societății de pericole specifice.

Alianțele politico-militare permise de ONU trebuie să aibă caracter defensiv. În realizarea alianțelor, un rol important are realizarea securității militare. Amenințările de natură militară se situează pe poziția centrală în definirea securității naționale. Agresiunea militară pune în pericol toate componentele statului: baza fizică (teritoriu) - poate fi ocupată (parțial sau total) sau afectată ca ecosistem, structura instituțională - dezmembrată, ideea de stat ajunge – subminată). Amenințarea face ca securitatea militară să se bazeze pe capacitatea militară a statului de a face față agresiunii.

Chiar și după sfârșitul Războiului Rece (1990), starea naturală a sistemului internațional – nu a devenit starea de securitate, ci de insecuritate. Realității consideră relațiile internaționale îndeosebi sub unghiul dezbaterii despre putere și securitate. Așa se face că factorul determinant în constituirea alianțelor este distribuția puterii în cadrul sistemului internațional. Din acest punct de vedere se apreciază că statele pot opta între: balansare/balancing, alinierea/bandwagoning și destinderea/detente. Analistii de relații internaționale folosesc în studiile lor teoriile balanței de putere, balanței de interese sau balanței de amenințări. (K. Waltz, S. Walt, R. Schweller).

Cel mai important factor în luarea deciziilor de alianță rămâne însă compatibilitatea obiectivelor politice sau a intereselor statelor. Alianțele politico-militare, sunt rezultate ale unor acorduri și tratate formale între două sau mai multe state. Tratatul și acordurile definesc condițiile în care este acordat sprijinul între parteneri, ponderea în care se acordă acest sprijin militar de către fiecare aliat, teritoriul vizat de alianță, amenințarea împotriva căreia se folosește alianța etc.

Alianțele se deosebesc de organizațiile de securitate. Acestea din urmă nu specifică obligativitatea intervenției în cazul în care una din părțile semnatare este atacată; alianțele prevăd obligativitatea intervenției aliaților în favoarea victimei unei agresiuni. NATO reprezintă tipul clasic al unei organizații de securitate regională bazată pe o alianță politico-militară.⁸ OTSC și OCS sunt semi - alianțe politico-militare. Alianțele se încheie numai între state, cu excluderea entităților politice și economice transnaționale, organizațiilor internaționale, ONG-urilor,

⁸ Stephen M. Walt, *Originile Alianțelor*, Iași, Institutul European, 2008, p. 23, apud Andrei Miroiu, Radu-Sebastian Ungureanu, *Manual de relații internaționale*, Iași, Editura Polirom, 2006, pp. 210-211.

grupărilor revoluționare, de gherilă etc.

Dar, alături de factorii amintiți, amenințările cu acțiuni subversive sau cu alte forme de presiune politică, sunt determinanți la fel de puternici ai coalizării. Distribuția capacităților rămâne însă foarte importantă pentru superputeri și pentru actorii regionali⁹.

2. Ascensiunea puterilor emergente și impactul său internațional

Subliniem faptul că R. Aron definea puterea ca fiind capacitatea unei unități politice de a-și impune propria voință altor unități similare (de obicei state). În acest context, un stat devine putere emergentă dacă se află în ascensiune economică, comercială, diplomatică și militară¹⁰ și dacă este luat în considerare în disputele internaționale.

Țările emergente – ca noțiune a apărut în anii '90 - definind statele în dezvoltare. Economistul A. van Agtmael din cadrul Societății Financiare Internaționale (filială a Băncii Mondiale) a denumit astfel statele în dezvoltare care ofereau oportunități pentru investitori. Era vorba mai ales de „piețe emergente”. Banca Goldman Sachs considera în anul 2005 ca fiind „piețe emergente”, China, India, Brazilia, F. Rusă, Egipt, Bangladesh, Mexic, Iran, Nigeria, Pakistan, Argentina, Arabia Saudită, Coreea de Sud etc.

În 2008, Boston Consulting Group indica 14 state emergente, inclusiv grupul BRICS. Le Credit Agricole, include 13 state¹¹ în categoria emergente (Africa de Sud, Argentina, Egipt, Indonezia, Iran, Malaysia, Mexic, Nigeria, Filipine, Thailanda, Turcia, Ucraina, Vietnam). În prezent sunt considerate economii dezvoltate SUA, Canada, statele UE, Japonia, membri OECD, G7, G20. Dar țările BRICS rămân în grupul în dezvoltare, ca și Turcia, Argentina, Mexic etc. „Nucleul dur” al țărilor emergente ar fi reprezentat de BRICS, Argentina, Chile, Mexic, Egipt, Turcia, Malaysia, Indonezia, Thailanda etc.¹².

Fr. Lafargue, apreciază că țările emergente ar fi noile mari puteri economice de nivel global – precum China, India sau Brazilia. Terminologia este, inclusiv astăzi echivocă. În 2001, Jin O'Neill, se referea deja la grupul BRICS. M. Geoghegan a inventat în 2010, acronimul CIVETS pentru grupul Columbia, Indonezia, Vietnam, Egipt, Turcia, Africa de Sud¹³.

⁹ Stephen M. Walt, *op. cit.*, p. 211.

¹⁰ J. Deas, Y. Schemeil, *Un des modèles de puissance chez les émergents*, www.puissance.emergents *Des nouvelles puissances*.

¹¹ www.lemonde.fr/economie, 2010.

¹² FMI, *Reaping the Benefits of Financial Globalization*.

¹³ F. Lafarge, *Des économies émergentes des puissances émergentes*, în „Question Internationales”, nr. 51, sept-oct. 2011, p. 101.

OECD consideră ca fiind emergente 20 de state ce se disting prin: contribuția puternică la creșterea economică mondială; ameliorarea nivelului de trai al populației (măsurat de PIB sau de Indicele Dezvoltării Umane). De fapt trebuie să se opereze deosebirea dintre economiile emergente și puterile emergente, ultimele fiind statele în ascensiune care se impun prin populație, putere industrial-financiară și militară. Marile puteri emergente primesc în mod curent Investiții Străine Directe (peste 1800 miliarde dolari în 2010, 60% din IDE din SUA), au multinaționale, investesc în exterior (stocul IDE ale BRICS s-a mărit de 7 ori între 2000-2009), creșterea constantă a masei de consumatori, proporție importantă a populației tinere, stabilitate social-economică etc.

Puterile emergente ar trebui să fie și puteri tehnologice. Din 2008, China a ajuns cel de-al cincilea depozitar de brevete de invenții, după Japonia, SUA, Coreea de Sud și Germania. Pe de altă parte, marile puteri emergente nu se remarcă prin condiții foarte favorabile oferite investitorilor străini (China pe locul 79 mondial, F. Rusă 123, Brazilia 127 etc.)¹⁴.

Tanguy S. de Swielande susține că o economie emergentă nu este și o putere emergentă¹⁵. Puterea depinde de economie, dar în mod automat și de sferele militară, politică, demografică, culturală etc. Puterea este mai fragmentată și mai difuză decât în trecut. O putere emergentă ar trebui să poată înfrunța un hegemon pe multiple planuri. În raporturile externe de după anul 1990, SUA s-au manifestat mai ales ca putere hegemonă și mai puțin ca putere unipolară.

Puterile emergente trebuie să se comporte ca importanți actori politici internaționali. BRICS ar dori să promoveze inițiative comune în domenii precum sistemul financiar internațional și în diplomație. În 2009, aceste puteri au obținut creșterea până la 13,5% a dreptului de vot în cadrul FMI până în 2014 (de la 8,9). China ajunge pe poziția trei în FMI și BM (SUA și UE au 45,9% din voturi). În 2005, India, Germania, Brazilia și Japonia au propus, fără succes, reformarea CS ONU.

În altă ordine de idei, puterile emergente nu acceptă interpretările occidentale ale suveranității naționale, amestecului în problemele lor interne, respectarea drepturilor omului, folosirea forței militare în raporturile internaționale etc. De exemplu, în 2011, statele BRICS s-au abținut atunci când ONU a aprobat loviturile NATO în Libia. Însă, țările emergente se remarcă și prin cheltuieli militare în creștere, cu 40% în cazul Braziliei sau 25% al Indiei. F. Rusă și China sunt oricum mari puteri militare. Statele BRICS participă frecvent la misiuni de pace ONU sau în plan regional.

¹⁴ Ibidem, p. 105.

¹⁵ Tanguy S. de Swielande, *Note d'Analyse*, 6, 2010, p. 10.

Într-o formă mai restrânsă, puteri precum China, India și Brazilia. F. Rusă și Africa de Sud ar fi parțial puteri emergente; F. Rusă este oricum cea de a doua putere militară a lumii și primul deținător de materii prime. Pe de altă parte, doar F. Rusă, China și India dețin armament nuclear (ca și Pakistanul), India nefiind membră a CS ONU.

Dacă SUA au încercat să instaureze un sistem unipolar între 2001-2008, ulterior – îndeosebi în contextul crizei financiare și economice declanșate în 2008 - lumea a evoluat într-o direcție multipolară. Tendința este vizibilă atât în OCS sau BRICS, dar și în UE și Japonia.

După S. Waslekar, omenirea se va confrunta cât de curând cu un fundamentalism al competitivității, cu o concurență împinsă spre absolut și nestingherită de cooperarea economică¹⁶. Se estimează că în contextul globalizării are loc și o dez-occidentalizare și o ascensiune a individualităților etno-culturale și religioase. China este o putere etno-culturală de peste 1 miliard oameni, omogenă din punct de vedere civilizațional. Cu toate acestea, puterile emergente prezintă grave vulnerabilități. India poartă vulnerabilitatea rivalităților dintre majoritatea hindi și musulmanii minoritari.

În Africa, popoarele creștine din sud, se confruntă cu cele musulmane din nord (tribalismul jucând un rol major în societate). În Orientul Apropiat și Mijlociu, conflictele etno-religioase dintre arabi și nearabi, sunniți și șiiți, fac ravagii. În America Latină, se manifestă rivalitatea între brazilieni și hispanici. Și SUA se confruntă cu o creștere a ponderii hispanicilor în societate.

În UE se amplifică tensiunile asociate cu imigrația ilegală. F. Rusă este amenințată de creșterea vertiginoasă a populației musulmane. Prin urmare și puterile emergente sunt amenințate de fundamentalismul islamic și terorismul internațional. Radicalii islamici sunt foarte activi în F. Rusă, Asia Centrală, China, Africa Centrală etc. Mai ales Africa și Orientul Apropiat au ajuns scene ale ofensivelor fundamentaliste; aceste ofensive vizează inclusiv interesele comerciale ale Chinei sau Indiei în spații vaste.

Pe de altă parte, se vehiculează în dezbateri noțiunea de peer competitor. Aceasta se referă doar la puterea care afișează ostilitate. Peer competitor ar fi un stat care are putere, la nivel global și motivație (voință de a pune în discuție statu quo-ul), care amenință interese vitale. Se pune din nou și problema power transition abordată și de A. Organs Ky încă din anul 1968 (World Politics, New York, A. Knopf). O astfel de confruntare între o putere a statu-quo-ului și o putere revizionistă, duce la un război hegemonic – R. Gilpin¹⁷.

¹⁶ S. Waslekar, An Inclusive World, Mumbai, *Strategic Foresight*, 2007 în Claire In Bev Baillet-Latour „Programme Union Européenne-Chine”, p. 14,

¹⁷ Pe larg în R. Gilpin, *War and Change in World Politics*, Cambridge Univ. Press, 1981.

Un stat va încerca înlocuirea unei ordini internaționale doar dacă beneficiile depășesc costurile. Orice putere hegemonică își va adopta propria ierarhie, regulile sale și viziunile sale despre sistemul internațional. Puterea emergentă poate opta pentru mai multe mari strategii: strategia de reformă, strategia revoluționară, strategia de alianță și strategia de cucerire¹⁸.

Se apreciază că o putere emergentă ar putea pune în discuție întâietatea americană dacă ar avea o economie apropiată de cea americană ca nivel de dezvoltare, productivitate, PIB. O astfel de strategie este de lungă durată și nu alarmează SUA. China, în primul rând, a adoptat o astfel de strategie de dezvoltare pașnică și are ca obiectiv o „societate armonioasă”.

În circumstanțele în care marile puteri emergente nu afișează „strategii revoluționare” de edificare a unei noi societăți, se generalizează apelul la naționalism, ca modalitate de a „mobiliza masele” (în China, F. Rusă sau Japonia, India etc.). Naționalismul poate îmbrăca și forma unei tradiții imperiale, precum în China sau F. Rusă. R. Schweller subliniază existența unor importanți factori sociali-politici, care favorizează întărirea puterilor emergente. Aceștia ar fi: consensul elitelor asupra problemelor internaționale; coeziunea elitelor mai mult sau mai puțin fragmentate (birocratice, ideologice, culturale, religioase, de clasă).

Acolo unde sunt niveluri înalte de integrare socială și politică se poate ajunge la contrabalansarea (adversitate față de hegemon); în puterile slabe se optează pentru aliniere. În acest cadru, se detașează tentativa ruso-chineză de „sfidare” a hegemoniei relative a SUA. Este indiscutabil că R.P. Chineză aprobă - tacit sau nu - politica federației Ruse în Ucraina și Europa de Est. De asemenea, F. Rusă aprobă pretențiile chineze în Marea Chinei de Est și de Sud și se opune oricărei intervenții occidentale în Siria.

Concluzii

Puterile emergente pot fi favorizate și de așa-numita Revoluție în Domeniul Militar, bazându-se pe interacțiunea între factorii industriali și cei militari pentru a se obține creșteri spectaculoase ale puterii hard¹⁹. Adoptarea RMA (strategie, doctrină, domeniile operațional și tactic) trimite un mesaj clar puterilor de primă mărime că ar putea urma revizuirea stat-quo - ului internațional. Puterile emergente investesc masiv în domeniul militar, desigur fără a depăși SUA și UE; se investește în armament clasic și în mijloace noi, precum războiul cibernetic și alte mijloace de luptă asimetrice (sateliți, arme dirijate și chiar armament interzis

¹⁸ Vezi Rand Corporation (T. Szaina, D. Byman, S. Bankers, D. Eaton, S. Jones, R. Mullins, I. Lesser, W. Rosenau, *The Emergence of Peer Competitors, A. Framework for Analysis*), Santa Monica, 2001, p. 7- 8.

¹⁹ A se vedea R.L. Schweller, *Un answered Threat*, Princeton, P.U.P., 2006, p. 11.

de acordurile ONU).

Puterile emergente recurg și la alianțe cu alte state pentru a sfida puterea hegemonă. Alianțele pot asigura o capacitate militară superioară, permite transferuri de resurse, blochează unele spații de interes pentru liderul internațional. Alianțele par a contesta ofensiv statu-quo-ul, fiind vorba de external balancing. În prezent, nici BRICS, nici OCS nu sunt alianțe politico-militare clasice, ci mai curând parteneriate strategice superioare. Unele parteneriate au și clauze de securitate antiteroristă. Soft balancingul se materializează îndeosebi prin mijloace diplomatice în situații internaționale, presiuni economice etc.²⁰.

O altă acțiune a puterilor emergente rezidă în conquest strategy, care poate materializa cucerirea propriu-zis sau crearea de „sfere de influență” (proiecția puterii). F. Rusă încearcă să creeze Uniunea Euro-Asiatică, să divizeze Ucraina și să resusciteze CSI. China a satelizat deja Coreea de Nord, Laosul, Cambodgia etc. Strategia buffering promovează crearea de organizații regionale, parțial opuse puterii hegemonă²¹.

BIBLIOGRAFIE

- *** „Programme Union Européenne-Chine”, 2004.
- BROOKS S.G., WOLFORTH C., *Hard Times for Soft Balancing*, în „International Security”, vol. 30, nr. 1.
- BUZAN B., *Popoarele, statele și teama*, Cartier, 2000.
- CORPORATION Rand (T. Szaina, D. Byman, S. Bankers, D. Eaton, S. Jones, R. Mullins, I. Lesser, W. Rosenau, *The Emergence of Peer Competitors, A. Framework for Analysis*), Santa Monica, 2001.
- DEAS J., SCHEMEIL Y., *Un des modèles de puissance chez les émergents*, www.puissance.emergents *Des nouvelles puissances*.
- FMI, *Reaping the Benefits of Financial Globalization*.
- FRUNZETTI T., OPRESCU S., *Lumea marilor puteri*, Editura Top Form, București, 2013.

²⁰ S.G. Brooks, C. Wolforth, *Hard Times for Soft Balancing*, în „International Security”, vol. 30, nr. 1, pp. 72-108.

²¹ J. Ikenberry, *Strategic Reaction to American Preeminence. Great Power Politics in the Age of Unipolarity*, „Discussion Paper” 28 iul. 2003.

- GILPIN R., *War and Change in World Politics*, Cambridge Univ. Press, 1981.
- HELD D., GREW A. Mc., GOLDBLATT D., J. Perraton *Transformări globale*, București, Polirom.
- IKENBERRY J., *Strategic Reaction to American Preeminence. Great Power Politics in the Age of Unipolarity*, „Discussion Paper” 28 iul. 2003.
- KOLODZIEJ E.A., *Securitatea și relațiile internaționale*, Polirom, București, 2007.
- LAFARGE F., *Des économies émergentes des puissances émergentes*, în „Question Internationales”, nr. 51, sept-oct. 2011.
- SCHWELLER R.L., *Un answered Threat*, Princeton, P.U.P., 2006.
- TANGUY S. de Swielande, *Note d'Analyse*, 6, 2010.
- WALT M. Stephen, *Originile Alianțelor*, Iași, Institutul European, 2008, apud Andrei MIROIU, Radu-Sebastian UNGUREANU, *Manual de relații internaționale*, Iași, Editura Polirom, 2006.
- WASLEKAR S., An Inclusiv World, Mumbai, *Strategic Foresight*, 2007 în Claire In Bev Baillet-Latoir
www.ec.europa.eu, *Employment and Social Analysis*, 15 ian. 2015.
www.lemonde.fr/economie, 2010.
www.tempsreel.nouvelobs.com, 2014.

